

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Перший проректор

Н. М. Іщенко

2018 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

З ДИСЦИПЛІНИ «Філософія науки»

Статус дисципліни: *нормативна*

Спеціальність: *PhD*

АВТОР ПРОГРАМИ:

Осипов А.О., професор кафедри
соціології

«__» _____ 2018 р.

Миколаїв
2018

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ

Робочу програму схвалено:

на засіданні кафедри соціології
Протокол № __ від «__» _____ 2018 р.

/Завідувач кафедри _____ І.А. Мейжис
Підпис

на засіданні методичної ради факультету соціології

Протокол № _____ від «__» _____ 2018 р.

Голова _____ В.Л. Гавеля
Підпис

Робочу програму погоджено за формами навчання:

Денна форма навчання:

Завідувач відділу аспірантури
та докторантури, к. т. н., доцент

_____ В. І. Андреев
«__» _____ 20__ р.

Начальник навчально-
методичного відділу

_____ І. Ю. Потай
«__» _____ 20__ р.

1. Витяг з навчального плану дисципліни

№ п/п	Найменування дисциплін та видів робіт	Всього кредитів ECTS	Обсяг роботи в годинах							Відсоток аудиторних занять, %
			Всього годин	В тому числі:						
				Аудиторні заняття	аудиторні заняття				Самостійна робота	
					у тому числі					
			Лекції	Групові	Півгрупові	Екзамени/семестр				
1. Нормативні навчальні дисципліни										
1.3. Цикл професійної та практичної підготовки										
1.3.7.	Філософія науки	4	120	39,6	14,6	24		1	80	33%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс "Філософія науки" є важливою складовою частиною гуманітарної підготовки наукових спеціалістів. Він має суттєве значення для слухачів як природничо-наукової, так і соціально-гуманітарної спрямованості. Вивчення курсу дає можливість слухачам використовувати здобуті знання у своїй науковій діяльності, визначати їх засади та значення для конкретного наукового дослідження.

Курс розрахований на вивчення, проробку і усвідомлення фундаментальних понять філософських питань наукового пізнання та їх практичного застосування.

Мета навчального курсу:

окреслити коло проблематики філософії наукового пізнання; виявити його історичні та сучасні параметри; ознайомити слухачів з основними ідеями, напрямками, класичними творами з вказаної тематики.

В курсі значна увага приділяється вивченню першоджерел по окреслених питаннях, сучасним проблемам філософських проблем наукового пізнання.

Курс ставить наступні завдання:

- показати роль методології наукового знання у розвитку науки;
- ознайомити з історією виникнення методології наукового знання;
- сприяти формуванню у слухачів логічного мислення;
- пов'язувати проблеми конкретно-наукових досліджень із загально-філософськими положеннями.

Слухач повинен знати :

- історію розвитку ідей філософії;

- категоріально-понятійний апарат курсу;
- актуальні питання філософських аспектів у дослідженнях природничо-наукового та соціально-гуманітарного спрямування.

Слухач повинен вміти:

- застосовувати категоріальний апарат філософії до власних наукових досліджень;
- орієнтуватися у методологічних проблемах сучасних наук;
- формувати власний світогляд відповідно до принципів науки;
- володіти системним мисленням;

використовувати отриманні знання при вирішенні професійних завдань; Курс “Філософія науки” входить до блоку гуманітарних дисциплін та тісно пов'язаний з філософією, логікою, психологією та релігієзнавством. Курс враховує основи таких дисциплін, як методи наукових досліджень, надає орієнтири у роботі над дисертацією.

Протягом курсу слухачі виконують роботу над опрацюванням першоджерел, результат якої доповідаються і обговорюються у групі. Крім цього, студенти складають анотований список літератури філософського змісту, яку вони могли б застосувати при виконанні власної наукової роботи.

Тема	Лекції (год.)	Сем. заняття (год.)	Сам. роб.
Змістовий модуль 1. Філософське осмислення витоків науки.			
Тема 1. Особливості первісної свідомості.	2	2	
Тема 2. Наука і паранаука.	4	4	
Тема 3. Розвиток наукових програм.			
Тема 4. Форми пізнання дійсності та їх особливості.	2	2	
Разом за змістовим модулем 1	8	8	
Змістовий модуль 2. Наукове осягнення суспільного буття.			
Тема 1. Методи наукового пізнання.	2	2	
Тема 2. Наука і глобальні проблеми	2	2	

сучасності. Комп'ютерна революція.			
Тема 3. Філософія науки.	2	2	
Разом за змістовим модулем 2	6	6	
Усього годин	14	14	

3. Тематичний план

4. Теми і зміст лекційних занять

Змістовний модуль 1. Філософське осмислення науки.

Тема 1. Особливості первісної свідомості.

Людина і природа первісного суспільства. Конкретно-чуттєвий, образний характер свідомості первісної людини. Форми усвідомлення зв'язків дійсності (партиципації). Магічний характер первісного мистецтва. Місце магії у родоплемінному устрої. Феномен сакрального та його значення для формування анімізму тотемізму. Магічні обряди та ритуали у первісному суспільстві. Структура родоплемінного устрою та характер мислення первісної людини.

Становлення філософського світогляду та виникнення науки у стародавньому світі. Антична цивілізація як осередок розвитку науки. Властивості наукового пізнання: підпорядкованість єдиному принципу, закону; системний характер знання; логічна послідовність; підтверджуваність фактами тощо. Система наук у античному світі.

Тема 2. Наука і паранаука.

Особливості паранауки та її зв'язок із глибинними структурами психіки. Співвідношення раціонального та ірраціонального у паранауковому знанні. Особливості алхімії, астрології та інших паранаук. Проблема синтезу природничого та гуманітарного знання. Взаємозв'язок науки та паранауки і сучасні проблеми формування нової парадигми наукової раціональності.

Тема 3. Розвиток наукових програм.

Поняття наукової програми. Наукова теорія та наукова програма. Піфагорійсько-платонівська наукова програма - формування теоретичного погляду. Демокритівська атомістична програма та її значення для подальшого розвитку науки. Емпіризм аристотелівської наукової програми та його сучасні рецепції. Проблеми формування нової парадигми сучасної наукової програми. Місце економічних наук у формуванні сучасних наукових програм.

Тема 4. Форми пізнання дійсності та їх особливості.

Теоретична та практична діяльність людини.. Особливості чуттєвого пізнання та його роль у процесі наукового дослідження, форми чуттєвого пізнання. Сенсуалізм в історії філософії і науки. Сутність раціонального пізнання та його значення у процесі наукового дослідження. Співвідношення чуттєвого і раціонального у процесі пізнання та комп'ютерних науках.

Науковий факт, проблема, ідея та гіпотеза, закон, концепція, теорія як форми наукового пізнання. Особливості емпіричного рівня пізнання. Поняття теоретичного рівня наукового пізнання та його співвідношення із раціональним пізнанням. Відносний характер емпіричного і теоретичного рівнів наукового пізнання. Поняття наукового факту у природничих і гуманітарних науках. Співвідношення факту і теорії у економічних науках.

Змістовний модуль 2. Наукове осягнення суспільного буття.

Тема 1. Методи наукового пізнання.

Формування методології наукового пізнання у філософії XVII-XVIII ст. Індуктивний метод наукового пізнання, його переваги та обмеженість. Дедуктивний метод наукового пізнання, його особливості. Розвиток методології наукового пізнання у XIX-XX століттях. Загальнонаукові методи наукового пізнання: аналіз, синтез, моделювання, спостереження. Методи пізнання у комп'ютерних науках. Методологія природничих і гуманітарних наук - відмінність та спільне. Співвідношення філософських методів та загальнонаукових методів у комп'ютерних науках.

Природа істини. Проблема об'єктивності, абсолютності та відносності у пізнанні, істина як процес. Проблема критеріїв істинності наукового знання. Поняття практики, підходи до розуміння її природи. Роль практики у процесі пізнання дійсності. Філософський постмодерн про істину.

Тема 2. Наука і глобальні проблеми сучасності. Комп'ютерна революція.

Поняття глобальних проблем. Еволюція науки та формування глобальних проблем сучасності. Феномен техніки в культурі. Позитивні та негативні наслідки науково-технічного прогресу. Прогнози статусу техніки в суспільстві у майбутньому суспільства. Сучасні шляхи вирішення глобальних проблем сучасності. Місце комп'ютерних наук у науково-технічному поступі та феномен глобалізації.

Тема 3. Філософія науки.

Класична, некласична та постнекласична наукова раціональність. Методологічні принципи філософії постпозитивізму (К.Поппер, І.Лакатос,

Т.Кун, П.Фейєрабенд) та їх значення в еволюції сучасного наукового знання. Гіпотетико-дедуктивна модель К.Поппера. Концепція дослідницьких програм І.Лакатоса. Структура наукових революцій за Т.Куном. Постнекласична раціональність в умовах інформаційного суспільства.

Розуміння як тип гуманітарного пізнання. Традиція герменевтики. Проблема методу соціальних наук. Філософія герменевтики як методологія інтерпретації та розуміння. Проблема інтерпретації соціальних фактів. Віра та розум у гуманітарному пізнанні.

5. Теми та плани семінарських занять

/п	Назва теми	Кількість годин
	<p>Особливості первісної свідомості та виникнення мислення.</p> <p>1.Особливості міфологічного світогляду. 2.Фетишизм, тотемізм та анімізм як первинні форми вірувань. 3.Сакральне і мирське та форми їх уявлень. 4.Мистецтво у первісному суспільстві. 5.Соціальна організація племені та структура думки.</p>	2
	<p>Виникнення науки. Особливості наукового пізнання</p> <p>1.Магія як вихідна форма свідомої діяльності. 2.Особливості наукового пізнання. 3.Філософія і наука в античному світі. 4.Витоки античної математики. 5.Поняття „природа" в античному світі.</p>	4
	<p>Форми пізнання та їх особливості</p> <p>1.Історико - культурна обумовленість процесу пізнання. 2.Пізнання як соціально-опосередковане відношення людини до світу. 3.Суб'єкт і об'єкт пізнання. 4.Форми пізнання: чуттєве і раціональне. 5.Проблема суб'єкта у пізнанні.</p>	4
.	<p>Філософія науки</p> <p>1.Принцип спростування за К.Поппером. Альтернативність у науці. 2.І.Лакатос та його концепція дослідницьких програм.</p>	4

	3.Структура наукових революцій за Т.Куном. 4.Наукова раціональність у інтерпретації Е. Гуссерля. 5.Пізнання і цінності.	
	Всього:	14

6.Самостійна робота

/п	Назва теми	Кількість годин
	Наука і паранаука.	2
	Розвиток наукових програм.	2
	Проблема істини в науці.	2
	Наука і глобальні проблеми сучасності. Комп'ютерна революція.	2
	Проблема раціональності у гуманістиці.	2
	Духовність як глибинна якість людського єства.	2
	Разом	12

7. Індивідуальні завдання

Студент обирає одне із завдань та виконує його у письмовому вигляді.

- 1.У чому проявляється конкретно-чуттєвий характер первісного мислення?
- 2.Які форми партиципації вам відомі?
- 3.Як взаємозалежать структурна організація суспільства і свідомість.
- 4.У чому полягає системний характер наукового знання?
- 5.У чому полягає несуперечливий характер наукового знання?
- 6.Як вплинуло на філософію формування наукового мислення?
- 7.Які спільні риси науки та паранауки вам відомі?
- 8.У чому полягає відмінність системності науки і паранауки?
- 9.Які принципи паранаукового знання, на ваш погляд, притаманні науці.
- 10.На чому ґрунтується синтез у паранауці?
- 11.На чому ґрунтується синтез у науці?
- 12.Наведіть приклади синтезу знань і визначить їх статус.
- 13.Що таке наукова програма?
- 14.Чим відрізняється наукова програма від постулату?
- 15.Як вплинула наукова програма Демокрита на формування науки?

16.У чому полягають відмінності наукових програм Платона та Аристотеля?

17.Яка доля наукових програм античності у сучасності?

7. Засоби для проведення поточного та підсумкового контролю

Навчальна програма курсу передбачає аудиторні заняття та самостійну роботу студентів.

Лекційні заняття проводяться у формі лекції-дискусії та передбачають викладення основних ідей, понять та концепцій курсу та їх зв'язку, обговорення студентами пропонованих викладачем питань лекції.

Семінарські заняття передбачають:

– обговорення теоретичних питань.

– семінари-дискусії та підготовка рецензії на прочитану літературу.

Іспит проводиться у формі комплексної контрольної роботи, яка складається з трьох питань.

Допуск до іспиту відбувається за умови виконання усіх завдань та при наборі не менше 20 балів.

8. Система оцінювання роботи студента з дисципліни

Максимальна кількість балів:

Активна участь у семінарах - дискусіях – 40.

Доповідь – 30.

Залік проводиться у формі комплексної контрольної роботи, яка складається з трьох питань – 40.

Всього 100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	Ф	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

9. Питання до іспиту з курсу “Філософія науки”

1. Фетишизм як первинна форма вірувань.
2. Тотемізм як первинна форма вірувань.
3. Анімізм як первинна форма вірувань.
4. Сакральне і мирське та форми їх уявлень.
5. Соціальна організація племені та структура думки.
6. Магія як вихідна форма свідомої діяльності.
7. Особливості наукового пізнання.
8. Філософія і наука в античному світі.
9. Системний характер паранаук.
10. Алхімія як паранаука.
11. Астрологія. як паранаука.
12. Системність рун, І-цзин.
13. Поняття наукової програми.
14. Наукова програма Платона.
15. Наукова програма Демокрита.
16. Розвиток наукових програм у науці XVIII-XX століть.
17. Пізнання як соціально-опосередковане відношення людини до світу.
18. Суб'єкт пізнання.
19. Об'єкт пізнання.
20. Чуттєве пізнання.
21. Раціональне пізнання.
22. Форми наукового пізнання.
23. Емпіричний рівень наукового пізнання.
24. Теоретичний рівень наукового пізнання.
25. Взаємодія рівнів наукового пізнання.
26. Проблема методу у Новий час.
27. Принцип системності у науці.
28. Системний підхід у науці.
29. Поняття парадигми наукового пізнання.
30. Об'єктивний характер істини.
31. Суб'єктивний характер істини.
32. Абсолютність істини.
33. Відносність істини.
34. Проблема істини в епоху філософського постмодерну.
35. Сучасне наукове знання в умовах існування глобальних проблем.

36. Екологія як феномен людинознавства та інтегруюча тенденція сучасної науки.
37. Концептуальні засади цивілізації майбутнього.
38. Наука як соціальний інститут.
39. Проблема гуманізації науки.
40. Етика вченого.
41. Місце наукового знання у сучасній культурі.
42. Принцип спростування за К.Поппером.
43. Альтернативність у науці.
44. Концепція дослідницьких програм І. Лакатоса.
45. Структура наукових революцій за Т.Куном.
46. Особливості гуманітарного пізнання.
47. Ідеї філософської герменевтики.
48. Співвідношення істини та цінності.
49. Феномен духовності та його традиції.
50. Духовність і культура.
51. Сутність інформаційного суспільства.
52. Людина і техніка.
53. Науково-технічний прогрес і комп'ютеризація суспільства.
54. Природа раціонального та програмування.
55. Інтуїтивне у процесі програмування.
56. Раціональне у процесі програмування.
57. Класична наукова раціональність.
58. Некласична наукова раціональність.
59. Постнекласична наукова раціональність.
60. Віра та розум у гуманітарному пізнанні.
61. Питання до іспиту (докторанти)
62. Основні ідеї роботи: Чижевский А. Л. «Космический пульс жизни. Земля в объятиях Солнца».
63. Основні ідеї роботи: Гумилев Л.Н. «Этогenez и биосфера Земли».
64. Основні ідеї роботи: Кун Т. «Структура научных революций».
65. Основні ідеї роботи: Фейерабенд П. «Избранные труды по методологии науки».
66. Основні ідеї роботи: Грофф С. «Психология будущего».
67. Лакатос И. История науки и ее рациональные реконструкции//В кн.: Томас Кун. Структура научных революций.
68. Основні ідеї роботи: Лакатос И. «Фальсификация и методология научных программ»// В кн.: Томас Кун. Структура научных революций.
69. Основні ідеї роботи: Поппер К. «Логика и рост научного знания».
70. Основні ідеї роботи: Дильтей В. Часть 1. «Герменевтика». // В кн.: В. Дильтей. Собрание сочинений. Т. IV.
71. Дильтей В. Часть 2 Теория литературы// В кн.: В. Дильтей. Собрание сочинений. Т. IV.
72. Основні ідеї роботи: Х.-Г. Гадамер. «Истина и метод».
73. Основні ідеї роботи: Бодрийяр Жан. «Символический обмен и смерть».
74. Основні ідеї роботи: У. Еко. «Повний назад. «Гарячі війни». Популізм у СМІ».

75. Основні ідеї роботи Хомі Баба.
76. Основні ідеї роботи: Клод Леви-Стросс. «Первобытное мышление».
77. Основні ідеї роботи: Радьяр Д. «Астрология личности».
78. Основні ідеї роботи: Рабинович В. «Алхимия».
79. Основні ідеї роботи: Хейзинга Й. «Homo ludens».
80. Основні ідеї роботи: Мелетинский Е.М. «Введение в историческую поэтику эпоса и романа».
81. Основні ідеї роботи: Сэпир Э. «Язык. Введение в изучение речи» //В кн.: Э. Сэпир. Избранные труды по языкознанию и культурологии.
82. Основні ідеї роботи: Бахтин М.М. «Эстетика словесного творчества».
83. Основні ідеї роботи: Потебня А.А. «Мысль и язык»//В кн.: Потебня А.А. Теоретическая поэтика.
84. Основні ідеї роботи: Потебня А.А. «Из записок по теории словесности»//В кн.: Потебня А.А. Теоретическая поэтика.
85. Основні ідеї роботи: Фердинанд де Соссюр. «Курс общей лингвистики».
86. Основні ідеї роботи: Делез Жиль. «Логика смысла».
87. Основні ідеї роботи: Делез Жиль. «Бергсонизм»//В кн.: Жиль Делез. Эмпиризм и субъективность. Критическая философия Канта. Бергсонизм.
88. Основні ідеї роботи: Деррида Жак. «О грамматологии».
89. Основні ідеї роботи: Фуко Мишель. «Слова и вещи».
90. Особливості міфологічного світогляду.
91. Фетишизм, тотемізм та анімізм як первинні форми вірувань.
92. Сакральне і мирське та форми їх уявлень.
93. Мистецтво у первісному суспільстві.
94. Соціальна організація племені та структура думки.
95. Магія як вихідна форма свідомої діяльності.
96. Особливості наукового пізнання.
97. Філософія і наука в античному світі.
98. Витоки античної математики.
99. Поняття „природа" в античному світі.
100. Історико - культурна обумовленість процесу пізнання.
101. Пізнання як соціально-опосередковане відношення людини до світу.
102. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
103. Види пізнання: чуттєве і раціональне
104. Проблема суб'єкта у пізнанні.
105. Становлення методологічної свідомості Нового часу.
106. Методологія Ф. Бекона.
107. Вчення про метод Р. Декарта.
108. Формування методології гуманітарного пізнання.
109. Філософська герменевтика та її методологія.
110. Принцип спростування за К.Поппером. Альтернативність у науці.
111. Лакатос та його концепція дослідницьких програм.
112. Структура наукових революцій за Т.Куном.
113. Наукова раціональність у інтерпретації Е. Гуссерля.
114. Пізнання і цінності.
115. Особливості соціально-гуманітарного пізнання.
116. Науки про природу та науки про дух (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Ріккерт).
117. Методологія соціальних наук М. Вебера.

118. Логіка соціальних наук К. Поппера.
119. Філософська герменевтика Г. Гадамера.
120. Структурний метод у гуманітарних науках М. Фуко.
121. Особливості соціального пізнання та його методів.

10. Питання до комплексної контрольної роботи

Варіант № 1

1. Наука і культура: механізми взаємодії.
2. Поняття наукового об'єкта. Типи наукових об'єктів.
3. Наукові колективи як суб'єкти, їх види і способи організації діяльності.

Варіант № 2

1. Наука і суспільство: форми взаємодії.
2. Інтерпретація як метод наукового пізнання. Її функції і види.
3. Продуктивність і ефективність наукової діяльності, способи її виміру і оптимізації.

Варіант № 3

1. Наукова раціональність, її основні характеристики.
2. Наукова практика, її види і функції в науці.
3. Експертна діяльність в науці і її функції. Внутрішня і зовнішня наукова експертиза.

Варіант № 4

1. Наукова діяльність і її структура.
2. Наукові докази і його види.
3. Соціальний характер наукового пізнання.

Варіант № 5

1. Наукова теорія і її структура.
2. Системний метод пізнання в науці.
3. Роль і функції науки в інноваційній економіці.

Варіант № 6

1. Наукове пояснювання і його загальна структура і види.
2. Гіпотеза як форма розвитку наукового пізнання.
3. Інноваційна система сучасного суспільства та її структура.

Варіант № 7

1. Наукові закони та їх класифікація.
2. Дедукція як метод науки. Її функції.
3. Наука і проблеми інтелектуальної власності.

Варіант № 8

1. Класична наука та її історія.

2. Ідеалізація як основний спосіб конструювання теоретичних об'єктів.
3. Філософські і правові аспекти регулювання наукової діяльності.

Варіант № 9

1. Некласична наука та її особливості.
2. Індукція як метод наукового пізнання. Індукція і вірогідність.
3. Критерії наукового знання.

Варіант № 10

1. Соціальна і культурна обумовленість наукового пізнання і його динаміка.
2. Етичні проблеми публікації результатів наукових досліджень.
3. Ідеали і норми наукового дослідження.

Варіант № 11

1. Основні концепції взаємовідносин науки і філософії.
2. Головні зміни в підходах до наукової діяльності на рубежі третього тисячоліття.
3. Природничі науки і гуманітарна культура.

Варіант № 12

1. Критичний аналіз основних моделей пізнання: індуктивізм, гіпотетико-дедуктивізм, трансценденталізм, конструктивізм.
2. Наука і сучасний глобалізм.
3. Сучасна наукова картина світу.

Варіант № 13

1. Основні тенденції формування науки майбутнього.
2. Ідеологія науки та її історичні типи.
3. Позитивізм як філософія і ідеологія науки (критичний аналіз).

Варіант № 14

1. Основні рівні наукового знання.
2. Наука і політика.
3. Функції держави в управлінні розвитком науки.

Варіант № 15

1. Основні характеристики наукових професій.
2. Інженерне проектування, його сутність і функції.
3. Суспільні науки і культура.

Варіант № 16

1. Особливості науки як соціального інституту.
2. Техніко-технологічне знання і його особливості.
3. Наука і освіта.

Варіант № 17

1. Постмодерністська філософія науки.
2. Технічні науки в соціальному вимірі.
3. Наукова політика сучасних розвинутих країн.

Варіант № 18

1. Постнекласична наука.
2. Техніка і наука.
3. Наука і мистецтво.

Варіант № 19

1. Пост позитивістські моделі розвитку наукового пізнання (К. Поппер, Т. Кун, У. Лакотос, М. Полані, П. Фейєрабенд та ін..).
2. Філософсько-соціальні проблеми розвитку техніки.
3. Взаємовідносини науки і релігії (історія і сучасність).

Варіант № 20

1. Проблема спадкоємності в розвитку наукових теорій. Комулятивізм і парадигмалізм.
2. Сцієнтизм і анти сцієнтизм як світоглядні позиції оцінки ролі науки в розвитку суспільства.
3. Поняття наукового світогляду.

Варіант № 21

1. Проблема співвідношення емпіричного та теоретичного рівнів (стадій) знання.
2. Поняття наукової революції. Види наукових революцій.
3. Сутність концепції інформаційного суспільства.

Варіант № 22

1. Критика редукціоністських концепцій.
2. Наукова істина. Її види і способи обґрунтування.
3. Філософія науки: предмет, метод, функції.

Варіант № 23

1. Специфічні особливості науки середньовіччя.
2. Когнітивна творчість, її види і способи обґрунтування.
3. Діалог і взаємодія природничих і суспільних наук.

Варіант № 24

1. Соціально-історичні умови виникнення новоевропейської науки.
2. Наука і цінності.
3. Філософські основи і проблеми наукового пізнання.

Варіант № 25

1. Сутність і структура емпіричного рівня знання.
2. Школи в науці, їх роль в організації і динаміці наукового знання.
3. Людина як предмет комплексного філософсько-наукового дослідження.

Варіант № 26

1. Сутність і структура теоретичного рівня знання.
2. Наукові комунікації, їх види і роль в функціонуванні і розвитку науки.
3. Сучасні проблеми класифікації.

Варіант № 27

1. Філософські засади науки і їх моделі.
2. Поняття наукових відкриттів та їх резонансу.
3. Наука – основа розвитку сучасного суспільства.

Варіант № 28

1. Експеримент, його види і функції в науковому пізнанні.
2. Наука і глобальні проблеми сучасного людства.
3. Стратегія наукового співавторства у відносинах із суспільними рухами.

Варіант № 29

1. Формалізація як метод теоретичного пізнання. Її можливості і границі.
2. Гуманітарна і екологічна експертиза наукових проектів: стан і перспективи.
3. Основи професійної відповідальності вченого.

Варіант № 30

1. Наукові принципи та їх роль у науковому пізнанні.
2. Соціальна і когнітивна відповідальність вченого.
3. Предмет і структура методології науки.

11. Рекомендована література

Базова

1. Автономова Н.С. Рассудок. Разум. Рациональность. М., - 1988.
2. Агацці. Етика і наука//Філософська і соціологічна думка. - 1991. N 9.
3. Альтернативные миры знания. - Спб. - 2000. - 326 с.
4. Андрос Е.И. Истина как проблема познания и мировоззрения. - К., 1981.
5. Ахутин А. Понятие "Природа" в античности и Новое время. - М., 1988.
6. Башляр Г. Новый рационализм. - М., 1987.
7. Быстрицкий Е.К. Научное познание и проблема понимания. - К., 1986.
8. Вебер М. Избранные произведения. - 1986.
9. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. - 1988.
10. Гайденко П.П. Эволюция понятия науки. - М., 1988.
11. Галеев Б. Человек, искусство, техника. - Каз. Ун-т, 1987.
12. Диалектика познания сложных систем. - М., 1988.

13. Дюргайм Е. Первісні форми релігійного життя. Тотемна система в Австралії. - К.: Юніверс, 2002.
14. Гайденок П.П. Научная рациональность и философський разум. - М.- 2003. – 528 с.
15. Герменевтика: история и современность. - М., 1985.
16. Глоба П. Двенадцать мистерий судьбы. - Мн., - 1995.
17. Гносеология в системе философского мировоззрения. - М., 1983.
18. Гроф С. Психология будущего. - М., 2001.
19. Еліаде М. Мефістофель і андрогін. К, 2001.
20. Заботин П.О. Преодоление заблуждения в научном познании. - М.. 1
21. Каньгин Ю.М. Основы когнитивного общества знания. – К., 1993.
22. Кассирер Э. Познание и действительность.- СПб 1912.
23. Каюа Р. Людина та сакральне. - К., Ваклер, 2003.
24. Киселев Н.Н. Мировоззрение и экология. - К., 1990
25. Кликс Ф. Пробуждающееся мышление. - М.Прогресс. - 1983.
26. Ключев А.Г. Философия и герменевтика Таро. - М., 1998.
27. Кримський С. Запити філософських смислів. - К., 2003. - 240 с.
28. Кримський С.Б. Запити духовності ХХ століття. - К. - 2003. - 32 с.
29. Кун Т. Структура научных революций.- М., 1975.
30. Кзмпбелл Дж. Тысячеликий герой. - М., 1997.
31. Кзмпбелл Дж. Мифический образ. - М, 2002.
32. Лакатос И. История науки и ее рациональная реконструкция//Структура и развитие науки. - М., 1978
33. Леви-Брюль. Первобытное мышление. Атеист. 1930 .
34. Леві-Строс. Первісне мислення. К. - 2000.
35. Леві-Строс Структурна антропологія. К., 1997. - 387с.
36. Лекторский В.А. Субъект, объект, познание. - М., 1980.
37. Лобастов Г.В. Так что же есть истина?//Философские науки. 1991. № 6.

Допоміжна

38. Лосев А.Ф. Имя. - СПб, 1997.
39. Лутай В.С. Основной вопрос современной философии. Сенергетический подход. К.-2004.-156 с.
40. Лук'янець В.С, Кравченко О.М., Озадовська Л.В. Сучасний науковий дискурс. - К., 2000. - 304 с.
41. Людина і культура в умовах глобалізації. - К., 2003 - 400 с.
42. Майков В.. Козлов В. Трансперсональная психология. - М., 2004
43. Малиновский Б. Магия, наука, религия. - М., 1998.
44. Мамардашвили М.К. Классический и неклассический идеалы рациональности. - Тбилиси, 1984.
45. Мамуна Н.В. Зодиак мистерий. - М., 1998.

46. Медоуз К. Магия рун. - М., 1997.
47. Мелков Ю.А. Факт в постнеклассической науке. К. - 2004. - 224 с.
48. Моторошилова Н.В. Рождение и развитие философских идей. - М., 1991.
49. Найсер У. Познание и реальность. М., 1981
50. На пути к теории научного знания. - М., 1984.
51. Парацельс. Магический архидокс. - М., - 2002
52. Печчеи А. Человеческие качества. М., 1985.
53. Поппер К. Логика и рост научного знания. - М., 1983.
54. Проблемы методологии постнеклассической науки. - М., 1992.
55. Пуанкаре А. О науке. - М., 1983.
56. Радьяр Д. Астрология личности. - М., 1991.
57. Радьяр Д. Планетаризация сознания. - М., 1995.
58. Райхенбах Х. Философия и естествознание // Эпистемология и философия науки. - М., 2004, т. 1, № 1, с. 213 - 227.
59. Ракитов А.И. Философия компьютерной революции. - М., 1991.
60. Рикер П. Конфликт интерпретаций. - М., 1995.
61. Рожанский И.Д. Анаксагор. М., 1972.
62. Рыбаков Б.А. Язычество древних славян. М., 1997.
63. Рижко В.А. Концепція як форма наукового пізнання. - К., 1995.
64. Савостьянова М.В. Перспективи человека разумного: эволюция или адаптация? - К.-2005.-2005
65. Сакральная геометрия. - СПб, 2003.
66. Семира и В.Веташ . Мифология и астрология. - Воронеж . - 1993.
67. Тайлор З.Б. Первобытная культура. М., 1989.
68. Тейяр де Шарден. Феномен человека. - М., 1987.
69. Толстоухов А. Глобалізація. Влада. Еко-майбутнє. – К., 2003. – 303 с.
70. Totallogy. Вип. 13. Київ. - 2005.
71. Тулмин С. Человеческое понимание. - М., 1984.
72. Тоффлер Е. Третья волна - К., 2000.
73. Уайтхед А. Избранные произведения. - М., 1990.
74. Уилбер Око духа. - М., 2002.
75. Уолш Р. Основания духовности. - М., 2000.
76. Хабермас Ю. Філософський дискурс модерну. - К., 2001.
77. Хесле В. Философия и экология. - М., 2003.
78. Хьюбнер К. Истина мифа. - М.: Республика. - 1996.
79. Філософія природи. - К. - 2006. - 208 с.
80. Фрэнгер Дж. Дж. Золотая ветвь. М. 1998.
81. Фейерабенд П. Избранные произведения. - М., 1986.
82. Фейнберг Е.Л. Две культуры. Интуиция и логика в искусстве и науке. - М., 1992.
83. Фрагменты ранних греческих философов. Ч., М., 1989.
84. Цехмістро У.З. Голі стична філософія науки „Акта". Харків. - 203.
85. Человек. Общество. Этика.-М., 1990.

86. Шаманизм. Минск, 2003.
87. Швырев В.С. Рациональность как ценность культуры //Вопросы философии.1992, т1.
88. Шевченко В.І. Концепція пізнання в українській філософії: Курс лекцій. - К., 1993.
89. Элиаде М. Азиатская алхимия. - М., 1998.
90. Элиаде М. Шаманизм.- 1998.
91. Эшби У.Росс. Введение в кибернетику - М., 1959.
92. Юнг К.Г.Психология и алхимия. - М., 1997. - 592 с.

Список першоджерел

(для самостійного опрацювання)

1. Клод Леви-Стросс. Первобытное мышление.
2. Радьяр Д. Астрология личности.
3. Рабинович В. Алхимия.
4. Чижевский А. Л. Космический пульс жизни. Земля в объятиях Солнца.
5. Гумилев Л.Н. Этогнenez и биосфера Земли.
6. Пуанкаре А Наука и гипотеза//В кн.: Пуанкаре А. О науке.
7. Кун Т. Структура научных революций.
8. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки.
9. Грофф С. Психология будущего.
- 10.Юнг К.-Г. Психология и алхимия.
- 11.Лакатос И. История науки и ее рациональные реконструкции//В кн.: Томас Кун. Структура научных революций.
- 12.Лакатос И. Фальсификация и методология научных программ// В кн.: Томас Кун. Структура научных революций.
- 13.Поппер К. Логика и рост научного знания.
- 14.Хейзинга Й. Homo ludens. Хейзинга Й. Homo ludens.
- 15.Мелетинский Е.М. Введение в историческую поэтику эпоса и романа.
- 16.Сэпир Э. Язык. Введение в изучение речи //В кн.: Э. Сэпир. Избранные труды по языкознанию и культурологии.
- 17.Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества.

18. Дильтей В. Часть 1. Герменевтика. // В кн.: В. Дильтей. Собрание сочинений. Т. IV.
19. Дильтей В. Часть 2. Теория литературы // В кн.: В. Дильтей. Собрание сочинений. Т. IV.
20. Потебня А.А. Мысль и язык // В кн.: Потебня А.А. Теоретическая поэтика.
21. Потебня А.А. Из записок по теории словесности // В кн.: Потебня А.А. Теоретическая поэтика.
22. Фердинанд де Соссюр. Курс общей лингвистики.
23. Х.-Г. Гадамер. Истина и метод.
24. Делез Жиль. Логика смысла.
25. Делез Жиль. Бергсонизм // В кн.: Жиль Делез. Эмпиризм и субъективность. Критическая философия Канта. Бергсонизм.
26. Деррида Жак. О грамматологии.
27. Бодрийяр Жан. Символический обмен и смерть.
28. Фуко Мишель. Слова и вещи.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://litopys.org.ua>
2. www.info-library.com.ua
3. www.ji-magazine.lviv.ua
4. www.nbu.gov.ua
5. <http://readbookz.com>
6. www.culturalstudies.in.ua
7. <http://philosophy.kiev.ua>
8. www.univ.kiev.ua/ua/lib/
9. <http://www.filosof.com.ua/publik.htm>
10. <http://www.niss.gov.ua/resources.html>
11. <http://www.osvita.org.ua/>
12. <http://chtyvo.org.ua/category-5/books/>
13. <http://www.philosophy.ua/>
14. <http://www.psylib.kiev.ua/>
15. <http://www.socd.univ.kiev.ua/LIB/>
16. <http://dialogs.org.ua/ua/>
17. <http://www.countries.ru/library.htm>
18. http://www.vuzlib.net/kult_1/_index.htm
19. <http://www.studentbooks.com.ua/>
20. http://kultura.ho.ua/bib_sofia_kf.htm
21. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/INDEX_CULTUR.php

22. <http://naub.org.ua>
23. <http://www.personal.in.ua/>
24. <http://ualibrarium.co.cc/>
25. http://www.viche.info/journal/NAUKOVA_BIBLIOTEKA/
26. <http://vesna.org.ua/cgi-bin/a.pl?e=ruth&l=i&c=res>